

Булавинець Вікторія Михайлівна

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

Культура і мистецтво є основою суспільного розвитку та важливим чинником конкурентоспроможності держави на світовій арені. Культурно-мистецька сфера відіграє вагомий роль в процесах державотворення та формування духовного потенціалу суспільства. Вона забезпечує створення, збереження, засвоєння і поширення загальнолюдських і національних духовно-культурних цінностей.

В Україні впродовж останнього десятиліття культура та мистецтво знаходилися на периферії державних інтересів, а тому фінансувалися за «залишковим» принципом. Складна суспільно-політична ситуація в країні, багаторічне недофінансування та відсутність політичної волі призвели до поступової маргіналізації культурних і духовних цінностей, руйнування мережі закладів та цілісного інформаційно-культурного простору, неефективного використання наявних культурно-мистецьких ресурсів. А окремі спроби реформування даної сфери у відповідності до світових стандартів не призвели до культурної модернізації, оскільки були спрямовані лише на виживання галузі, а не на її розвиток. Тому сьогодні культурна галузь України потребує нових політичних підходів, програм і механізмів їх реалізації. Певні кроки на цьому шляху вже зроблено, зокрема визначені нові засади державної політики у сфері культури, які базуються на загальноновизнаних світових принципах. Однак, для їх реалізації необхідне належне фінансове забезпечення.

Відповідно до положень Закону України «Про культуру», базова мережа закладів культури утримується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів, що надходять від господарської діяльності, надання платних послуг; грантів, благодійних внесків, добровільних пожертв фізичних і юридичних осіб, у тому числі іноземних та інших не заборонених законодавством джерел [1]. Однак останнім часом, у зв'язку з проведенням бюджетної децентралізації, спостерігається зростання ролі місцевих бюджетів у фінансуванні культури та мистецтва (впродовж 2014–2016 рр. їх частка сягала рекордних 82%) [2].

За аналізований період відбувалося поступове зростання номінальних показників бюджетних видатків на фінансування культури і мистецтва в

Україні, проте, з урахуванням 100%-ої інфляції протягом останніх 5 років реальне бюджетне фінансування даної сфери знизилося вдвічі [3]. Враховуючи те, що фактичні обсяги бюджетного фінансування галузі культури значно менші за мінімально необхідні для забезпечення її належної роботи, навіть певне збільшення видатків впродовж останніх років не спричинило суттєвих зрушень у питанні забезпечення реалізації культурних інтересів суспільства. Успадковані ще з радянських часів принципи діяльності закладів культури нежиттєздатні в ринкових умовах і засвідчують невідповідність культурного продукту потребам суспільства. Така ситуація загрожує втратою культурної спадщини та обмеженням участі України у світовому культурному просторі. Тому необхідним є залучення альтернативних джерел фінансування культури (меценатства, спонсорства, благодійництва, державно-приватного партнерства), які широко використовуються у світовій практиці.

Меценатство – це некомерційна підтримка діяльності закладів культури, мистецьких проєктів чи окремих митців, яка формує позитивний імідж для осіб (юридичних чи фізичних), що її здійснюють. Спонсорством є добровільна матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними й юридичними особами будь-якої діяльності з метою популяризації свого імені, найменування, свого знака для товарів і послуг. Така підтримка може бути у формі виділення коштів; закупівлі інвентарю, інструментів, обладнання; оплати рахунків; надання премій, стипендій тощо. Державне сприяння відродженню спонсорства та меценатства допоможе знайти необхідні кошти для відновлення та реставрації історичних пам'яток, забезпечить їхній постійний догляд та утримання у належному стані.

Проте найефективнішою формою фінансування сфери культури і мистецтва в Україні може стати державно-приватне партнерство, яке базується на взаємодії приватного та державного секторів економіки. Встановлення партнерства і кооперації між бізнесом й органами державної влади дасть змогу залучити ширші можливості та ресурси для реалізації важливих культурних проєктів.

Також важливим джерелом фінансової підтримки культурної сфери України можуть бути міжнародні проєкти, програми і гранти. Однак для цього необхідно удосконалити законодавчу базу в напрямку створення сприятливих умов для залучення додаткових джерел фінансових ресурсів на розвиток вітчизняної культури і мистецтва.

Ще одним альтернативним джерелом фінансування даної сфери є власна комерційна діяльність закладів культури, основою якої є платні послуги на види діяльності, що користуються підвищеним попитом у населення. Проведення щорічних Всеукраїнських ярмарок, творчих конкурсів, фестивалів, культурних заходів допоможе привабити іноземних туристів, а з ними й іноземний інвестиційний капітал.

Отже, недоліками бюджетного фінансування культури та мистецтва в Україні є: невизначеність пріоритетів; наявність великої кількості державних програм та заходів, що фінансуються з бюджету; відсутність конкурсних механізмів у фінансуванні конкретних програм; переважання поточних видатків над видатками розвитку; недофінансування даної сфери тощо. Тому держава повинна усіляко сприяти залученню альтернативних джерел фінансування, забезпечувати податкові й кредитні пільги для самих закладів культури і мистецтва та для суб'єктів, що надають їм фінансову підтримку.

Література:

1. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 р. №2778-УІ. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17.
2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Глухова Валентина Іванівна

*К.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів
Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського*

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ПОДАТКОСПРОМОЖНИХ ГРОМАДАХ

У процесі трансформації місцевого самоврядування принципове значення має належне забезпечення фінансової самостійності територіальних громад, яка можлива за умови реалізації конституційного принципу автономності місцевих бюджетів. Сьогодні фінансова неспроможність територіальних громад в Україні спричинена у значній мірі особливостями національної бюджетної системи, а саме обмеженістю дохідної бази місцевих бюджетів. Тому, гостро стоїть питання про